

Jön Türklük ve Kemalizm Kıskaçında İttihadçılık

İsmail Küçükkılınç,

İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2016, 352 sayfa, ISBN: 978-6051553276.

Tuğrul Oğuzhan YILMAZ*

Hukukçu - yazar İsmail Küçükkılınç'ın yazmış olduğu “*Jön Türklük ve Kemalizm Kıskaçında İttihadçılık*” isimli eser, yakın tarihimizde en çok tartışılan meselelerde bir tanesi olan İttihadçılar konusuna ciddi bir katkı sağlamıştır. Eserinde kaleme aldığı döneme dair geniş bir literatür taraması yapmış olan yazar, dönem ile ilgili gerek yerli gerekse yabancı yazarlar tarafından yazılmış makale, hatırat ve muhtelif eserlerden yararlanmıştır. Söz

* Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (SAREN) Strateji ve Stratejik Araştırmalar Anabilim Dalı Harp Tarihi ve Strateji Bölümü Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, tugrul.oguzhan.yilmaz@gmail.com

konusu eser bibliyografya açısından zengin bir kaynakçaya sahiptir. Yazar, eserin yazımı esnasında “*bilinmeyen, ortaya yeni çıkarılmış hiçbir belge ve bilgiye*” (s. 14) başvurmadığını¹ belirtmesine rağmen kanaatimizce bu denli titiz hareket edilmesi gereken ihtilafli bir konuda arşiv belgelerine de yer verseydi eserin zenginliği açısından fayda sağlayabilirdi.

Uzun ölçütte bir çalışma sayılabilecek 352 sayfalık eser içerisinde yazar, bugüne kadar süregelen kavram kargaşasını sonlandırmak ve tarih bilimine yanlış olarak geçen veya geçirilen meselelerin doğrularını yerleştirmek adına doğru bir yol izlemiştir. Başlıkları yerinde kullanmış ve faydalandığı eser içerisinde okuyucunun kafasında soru işareti bırakabilecek kısımları daha doğru bir yolla açıklamak adına yerinde şerhler düşmüştür.

Yazar, çalışmasında İttihadçılar üzerine muhafazakâr, Kemalist ve liberal çevreler tarafından isnat edilen suçları kendi tezleri doğrultusunda başarı ile bertaraf etmiş ve savunduğu tezler doğrultusunda konuya adeta yeni bir soluk getirmiştir. Birbirine karıştırılan Jön Türklük²-Kemalizm³- İttihadçılık konularına “*Jön Türklük, İttihadçılığı da kapsar bir kavramsallaştırmayla izaha çalışılmaktadır*” (s. 19) şeklinde bir bakış açısıyla söz konusu başlıkların tahlilini gerçekleştirmiştir.

İttihadçılığın “*esas itibariyle bir inanç ve düşünce akımı*” ile muhalif bir hareket olmadığını, Batılı devletlerin Osmanlı Devleti’ni sömürgeci amaçlar doğrultusunda taksim etmesine karşı⁴ ortaya çıkmış bir aksiyon, hareket ve tavır alış şekli olduğunu belirtmiştir (s. 28). Yazar, Rus Devrimi’nin ve İran Devrimi’nin, 1908 Meşrutiyeti ile “*organik bir bağı olmadığı*” saptamasını yapmış ve hemen ardından söz konusu devrimlerin 1908 Meşrutiyetine “*toplu iğne ucu kadar dahi herhangi bir katkıda sağlamamıştır*” tezini savunmuştur (s. 33-34). Yazarın, Meşrutiyet Hareketi’nin diğer devrim hareketleri ile

¹ Hasip Saygılı, “Jön Türklük ve Kemalizm Kıskaçında İttihadçılık”, *Tarih Kritik*, Sayı: 3, Nisan 2016, ss. 81- 85, s. 81- 82.

² Jön Türkler ve İttihat ve Terakki hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmed Bedevî Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.

Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye’de Siyasal Partiler*, Cilt: 3 İttihat ve Terakki, Bir Çağın Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, genişletilmiş 6. Baskı.

³ Mustafa Kemal (Atatürk) ve İttihatçılık hakkında bkz. Bekir Tünay, “Mustafa Kemal ve ‘İttihat ve Terakki’”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Kasım 1984.

Fethî Tevetoğlu, “Atatürk - İttihat ve Terakki-”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, Temmuz 1989.

⁴ Batılı devletlerin sömürgeci politikalar doğrultusunda Osmanlı Devleti’ni taksim etmesi söz konusu dönem içerisinde İttihadçı subaylar üzerinde duygusal yönden ciddi tesirler bırakmıştır. İttihat ve Terakki’nin liderlerinden Enver Paşa’nın henüz genç bir subayken tuttuğu günlükler açıkça bu durumu yansıtmaktadır. Söz konusu eser için bkz. Enver Paşa’nın Anıları, Hazırlayan: Halil Erdoğan Cengiz, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.

organik bir bağının olmaması yönündeki tespiti kanaatimizce yanlış bir yaklaşımdır.⁵ İttihadçı subaylardan bazıları, İran Devrimi'ne destek olmak amacıyla meşrutiyet yıllarında İran'da bulunmuş ve İran Meşrutiyet hareketlerine destek vermişlerdir.⁶ Aynı zamanda, Fransız İhtilâli'nden sonra Dünya üzerinde başlayan devrim süreçlerinin birbirleriyle etkileşimi de söz konusudur.⁷

Yazar, Meşrutiyet'in ilanının devleti felakete sürüklemesi tezlerine karşın, İttihadçıların hakkını gayet açık bir şekilde teslim etmiş ve "bugün için hata olduğunu kabul etsek de o gün için tek çare olduğu" değerlendirmesinde bulunmuştur (s. 56).

Kamuoyunda çok tartışılan bir meseleye değinen yazar, "İttihadçılar Siyonizm'e hizmet ediyorlardı" söylemlerini çürütmüş ve "İttihadçı Masonların, bazı Yahudilerin bile muhalif ya da mesafeli olduğu Siyonizme destek verdiklerini iddia etmek ancak bariz ve çirkin bir kötü niyetin tezahürü olabilir. Şayet İttihadçılar, az veya çok "milliyetçilik"le mutassıf insanlarsa onların milliyetçilikten de öte kaba ve fanatik bir ırkçılık olarak tesmiyesi elzem başka bir milliyetçiliğin ya da ırkçılığın hizmetkârları olduğunu söylemek, onların bir Osmanlı toprağı olan Filistin'i Yahudilere ve Siyonistlere peşkeş çektiğini iddia etmek aynı zamanda açık bir çelişki olacaktır. Siyonizmle alakaları ileri seviyede olmayan ve bir kısmı da Türk milliyetçiliğı pazarlamacılığı yapan bazı Mason Yahudilerden hareketle bu kabil beyan ve iddialarda bulunmak ilmî bir temele de dayanmamaktadır." şeklinde yerinde bir değerlendirmede bulunmuştur (s. 107).

Yazar, İttihadçıların maruz kaldığı darbeci ve komitacı gibi ithamların "inanç haline geldiğini" ve bu ithamların gerçekçi olmadığını, hatta 1912'de İttihadçıların ilk siyasî darbeye maruz kaldığını belirtmiştir (s. 146).

İttihadçıların Alman hayranlığı bizi 1. Dünya Savaşı'na soktu, savaşa girmemeliydik, koca imparatorluğu batırdılar, şeklindeki farklı siyasi çevrelerce konuşulan iddiaları eserinde çürüterek gerekli cevapları veren yazar, durumun aslında tam tersi olduğunu vurgulamış ve 1. Dünya Savaşı'na girişimizin bir zorunluluk hali ve devleti kurtarma hamlesi olduğunu

⁵ Osmanlı Devleti ile İran'daki Meşrutiyet Hareketlerinin karşılaştırılması hakkında bkz. Abdolvahid Soofizadeh, "Osmanlı ve İran Meşrutiyeti Karşılaştırması", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 35, ss. 286- 296.

⁶ Fethi Tevetoğlu, Ömer Nâci, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1973, s. 96- 127; Taylan Sorgun, Halil Paşa/ İttihat ve Terakki'den Cumhuriyet'e Bitmeyen Savaş, Kamer Yayınları, İstanbul, 1997, 2. baskı, s. 59- 66.

⁷ Söz konusu devrim süreçlerinin birbirleriyle etkileşimi hakkında bkz. 100. Yılında Jön Türk Devrimi, (ed. Sina Akşin- Sarp Balcı- Barış Ünlü), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 633, 635- 637, 643- 696; Doğu Perinçek, Asya Çağının Öncüleri, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2015, 3. basım, s. 14, 28- 29, 31- 32, 39, 44, 56- 57, 68, 72, 75, 199.

vurgulamıştır. (s. 162- 177)

Yine çok tartışılan ve Türkiye'nin uluslararası ortamda sürekli olarak soykırım ve katliam gerçekleştirdiği iddiası ile itham edildiği "*Ermeni Tehciri*" meselesinde⁸ hassasça bir yaklaşım sergileyen yazar, tehcirin asla bir soykırım ve katliam olmadığını ve hukuka uygunluğunu vurgulamıştır. 1. Dünya Savaşı içerisinde tehcirin gerçekleştirilmesinin, bir Türk ve Müslüman katliamını engellediğini ve Balkan Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin neredeyse tamamını kaybettiği Avrupa toprakları örneğinde olduğu gibi Doğu Anadolu'nun da tamamıyla kaybedilmesinin engellediğini savunmuştur. (s.178- 204) Şahsi kanaatimizce, yazarın tehcir konusunda belirttiği yerinde yorum ve değerlendirmeleri, uluslararası ortamda da Türkiye'nin tezlerini mutlaka güçlendirecektir.

Millî Mücadele esnasında, İttihadçuların topyekûn Millî Mücadele'ye katılmasını ve İttihadçuların, Millî Mücadele'nin temellerinin atılmasındaki faaliyetlerini ortaya koyan ve vurgulayan yazar, Millî Mücadele esnasındaki İttihadçuların hakkını bir nevi teslim etmiştir.

Eser, istisnai bölümler hariç, genel itibariyle tarihi dizilime önem vermiş ve kendi içinde kronolojik bir bütünlük yakalamıştır. Eser içerisindeki bazı bölümlerin tarih dizilimine uygun olarak yeniden gözden geçirilmesi ve kronolojik bütünlüğün tam olarak sağlanması daha faydalı olacaktır.

Yazar, eserinde farkı çizgilerdeki yazarların eserlerini kaynak olarak kullanarak, İttihadçılık üzerine özgün tespitlerde bulunmuş ve çok tartışılan bir konuyu objektif bir şekilde değerlendirmiştir. İttihadçılık, sürekli olarak karıştırıldığı Jön Türklük ve Kemalizm kavramlarından eser içerisinde ince çizgilerle ayrılmış ve konunun tahlili gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, Jön Türklük ve Kemalizm Kıskaçında İttihadçılık isimli eser, yakın tarih konusundaki literatürümüze giriş yapmış ve birçok okuyucu için faydalı olacak bir eser halini almıştır.

⁸ Ermeni Tehciri'nin uluslararası ortamda katliam ve soykırım olarak adlandırılmasına karşın, Türkiye'de "Yapay Sorun" olarak adlandırılması ile ilgili olarak bkz. Yapay Sorun "Ermeni Meselesi", yayına hazırlayan: Mahir Aydın, İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2008.